

Graaf Albrechtstraat 57
te Nieuwerbrug
rapport 2790

Graaf Albrechtstraat 57 te Nieuwerbrug (gemeente Bodegraven-Reeuwijk)

Een Bureauonderzoek

**I.S.J. Beckers
J.M. Blom**

Colofon

ADC Rapport 2790

Graaf Albrechtstraat 57 te Nieuwerbrug (gemeente Bodegraven-Reeuwijk)
Een Bureauonderzoek

Auteurs: I.S.J. Beckers, J.M. Blom

In opdracht van: SHK Projectontwikkeling B.V.

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 13 oktober 2011

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

E. Lohof

ISBN 978-94-6064-781-9

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
2 Doelstelling en vraagstelling	7
3 Methodiek bureauonderzoek	7
4 Resultaten bureauonderzoek	8
4.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik	8
4.2 Beschrijving huidig gebruik	8
4.3 Beschrijving van de historische situatie en ondergrondse bouwhistorische waarden	8
4.4 Beschrijving van bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden	9
4.5 Gespecificeerde verwachting (LS05)	11
5 Conclusies	12
6 Aanbeveling	12
Literatuur	13
Geraadpleegde websites	13
Lijst van afbeeldingen en tabellen	13
Bijlage 1 Bouwtekening	19

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Bodegraven-Reeuwijk
Plaats:	Nieuwerbrug
Toponiem:	Graaf Albrechtstraat 57
Kadastrale gegevens:	Kadastrale gemeente Bodegraven, sectie D, perceel 3104
Kaartblad:	31 D
Oppervlakte plangebied	0,5 ha
Coördinaten:	115.660 / 454.490 115.680 / 454.480 115.650 / 454.450 115.670 / 454.450
Bevoegde overheid:	Gemeente Bodegraven-Reeuwijk
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Dhr. P.J. Rouing
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	47061
ADC-projectcode:	4130613
Periode van uitvoering:	Juni 2011
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identificer.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-ow2-ec5

Samenvatting

In opdracht van SHK Projectontwikkeling BV heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Graaf Albrechtstraat 57 in Nieuwerbrug (gemeente Bodegraven-Reeuwijk). In het plangebied zal een supermarkt gesloopt worden en in plaats daarvan zullen starterswoningen worden gebouwd. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een projectprocedure ten behoeve van een wijziging in het bestemmingsplan en een aanvraag van een bouwvergunning en was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

In het hele plangebied kunnen archeologisch resten voorkomen uit de perioden Bronstijd tot en met de Late Middeleeuwen op of in de top van de oeverafzettingen van de Oude Rijn tot 1 m -mv. Waarschijnlijk zijn deze resten grotendeels verstoord door de bouw van het winkelpand, waarbij de bodem grotendeels tot 80 cm -mv is verstoord.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	1500 - heden
Middeleeuwen:	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding

In opdracht van SHK Projectontwikkeling BV heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Graaf Albrechtstraat 57 in Nieuwerbrug (gemeente Bodegraven-Reeuwijk). In het plangebied zal een supermarkt gesloopt worden en in plaats daarvan zullen starterswoningen worden gebouwd. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een projectprocedure ten behoeve van een wijziging in het bestemmingsplan en een aanvraag van een bouwvergunning en was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in juni 2011 door: I.S.J. Beckers (archeoloog), J.M. Blom (prospector), en E. Lohof (senior prospector).

2 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende en/of verwachte archeologische waarden, binnen een omschreven gebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld:

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn:

- In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Indien de archeologische waarden niet kunnen worden behouden:

- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

3 Methodiek bureauonderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt

aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 4.1 tot en met 4.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

4 Resultaten bureauonderzoek

4.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied ligt ten oosten van de Graaf Albrechtstraat ter hoogte van nummer 57 en heeft een oppervlakte van 0,5 ha. Het plangebied betreft een supermarkterrein. De exacte locatie is weergegeven in afbeeldingen 1 en 2.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 500 m rondom het plangebied en gelegen op afzettingen van de stroomgordel van de Oude Rijn.

In het plangebied zal een supermarkt worden gesloopt. Daarna zal in het plangebied een rij van zeven starterswoningen worden gebouwd (afb. 3). Deze woningen worden elk 8 m lang en 5,1 m breed. De woningen worden niet onderkelderd en de diepte van de funderingsbalken zal ca. 75 cm zijn. Ten oosten van de woningen zullen achtertuinen en schuren gerealiseerd worden.

De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

4.2 Beschrijving huidig gebruik

Het plangebied is geheel bebouwd met een voormalige supermarkt. Dit pand is gefundeerd op 29 vierkante heipalen tot een diepte van 9-11 m -mv. Op de heipalen zijn funderingsbalken van 75 cm dik aangebracht. Onder de vloer zijn poeren aangebracht met een diameter van 1 m. De bouwtekeningen van de funderingswijze zijn weergegeven in bijlage 1.

4.3 Beschrijving van de historische situatie en ondergrondse bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Historische situatie
Ontgonnen verleden ¹	Nieuwerbrug stamt uit 1510
Kaart van Dou en Brouckhuijsen uit 1687 (afb. 4)	Geen boerderijen bij het plangebied afgebeeld, plangebied waarschijnlijk in gebruik als weiland.
Kadastrale minuut uit 1811-32 ²	Plangebied is in gebruik als weiland
Topografische kaart uit 1849 ³	Situatie identiek aan 1811-32
Bonnekaart uit 1875-1925 (afb. 5) ⁴	Situatie identiek aan 1811-32
Topografische kaart uit 1949-1981 ⁵	Graaf Albrechtstraat aangelegd
Topografische kaart uit 1988-1992 ⁶	Plangebied maakt deel uit van een woonwijk (het gebied blijft onbebouwd)
KennisInfrastructuur CultuurHistorie (KICH) ⁷	Geen additionele informatie

¹ Haartsen 2009.

² Kadaster 1811-1832.

³ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990.

⁴ Bureau Militaire verkenningen 1875-1925.

⁵ Topografische Dienst Nederland 1949-1992.

⁶ Ibid.

In 1510 is de voorganger van de huidige tolbrug, ca. 100 m ten noorden van het plangebied, aangelegd. Waarschijnlijk is in de 16^e eeuw rondom deze brug het dijkdorp Nieuwerbrug ontstaan.⁸ Op de kaart van Douw en Broekhuijsen uit 1687 is ten noorden van het plangebied de Korte Waarderlijk afgebeeld (afb. 4). Op deze kaart zijn de boerderijen in het gebied rondom Nieuwerbrug weergegeven maar op de locatie van het plangebied is geen boerderij getekend. Op de kadastrale minuut uit het begin van de 19^e eeuw is het plangebied als weiland aangegeven. Het plangebied bleef waarschijnlijk tot 1981 in gebruik als weiland (afb. 5). In de periode tussen 1981 en 1988 is rondom het plangebied een woonwijk gebouwd langs de Graaf Albrechtstraat en de Gravin Margarethastraat. Het plangebied is in ieder geval tot in 1992 onbebouwd geweest. De supermarkt is tussen 1992 en 2006 gebouwd.⁹

4.4 Beschrijving van bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologie ¹⁰	Formatie van Echteld, rivierklei op rivierzand (Ec1)
Geomorfologie ¹¹	Niet gekarteerd vanwege bebouwing, maar waarschijnlijk rivier-inversierug (3K26)
Bodemkunde ¹²	Kalkloze poldervaaggrond, zware klei met zware ondergrond (Rn44C)
Meandergordels ¹³	Meandergordel van de Oude Rijn

Uit de geraadpleegde aardwetenschappelijke bronnen blijkt dat het plangebied is gelegen op de zuidelijke oeverwal van de rivier de Oude Rijn. Er kunnen geul- en oeverafzettingen (Echteld Formatie) in de ondergrond verwacht worden. De geulafzettingen bestaan uit fijn tot grof zand en zijn plaatselijk grindhoudend. De oeverafzettingen bestaan uit zandige of siltige klei tot kleig fijn zand en zand. De oeverwallen boden in het verleden een gunstige ondergrond voor bewoning en landbouw.

Het riviersysteem van de Oude Rijn functioneerde van ca. 3500 v. Chr. tot 1122 n. Chr., in de periode Neolithicum – Late Middeleeuwen. Het is in feite een voortzetting van de Werkhoven, Houten en Kromme Rijn stroomgordels en heeft om die reden een complexe vormingsgeschiedenis.¹⁴

De meandergordel van de Oude Rijn is weliswaar zeer lang actief geweest (ruim 5500 jaar), maar heeft ook periodes gekend waarin de rivier minder actief was.¹⁵ Gedurende deze periodes waren de oevers van de rivier geschikt voor bewoning. Op basis van intensief archeologisch en landschappelijk onderzoek in de VINEX locatie Leidsche Rijn en enkele opgravingen in de omgeving van Alphen aan den Rijn kan worden gesteld dat de Rijn gedurende de Late Bronstijd en in de Late IJzertijd kortstondig minder actief was.

In de Late IJzertijd ontstond de Waal. Deze rivier nam een deel van de afvoer van de Oude Rijn over. Hierdoor versmalde en verdiepte de bedding van de Oude Rijn zich en vond er nagenoeg geen sedimentatie plaats. In de Romeinse tijd nam de afvoer van de Vecht toe ten koste van de Oude Rijn, wat opnieuw leidde tot een afname van het debiet. In de loop van de Romeinse tijd herstelde het natuurlijke evenwicht zich en begon de Oude Rijn weer te meanderen. Na 780 n. Chr. nam de afvoer van de Oude Rijn verder af. Dit maakte bewoning van de oevers mogelijk. Vanaf deze periode verplaatste de bedding van de rivier zich nauwelijks meer.

⁷ <http://www.kich.nl>

⁸ Haartsen 2009.

⁹ Er is navraag gedaan bij het bouwarchief van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk, maar de gemeente had geen stukken van deze locatie.

¹⁰ De Mulder, *et al.* 2003.

¹¹ Ten Cate, *et al.* 1975.

¹² Stichting voor Bodemkartering 1969.

¹³ Berendsen & Stouthamer 2001.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ De Boer & Van der Heijden 2003.

Sinds 1122 vindt geen actieve sedimentatie meer plaats. In dat jaar werd de Kromme Rijn, waarmee de rivier bovenstrooms in verbinding staat bij Wijk bij Duurstede afgedamd. Vanaf dat moment kreeg de Oude Rijn slechts een regionale afwateringsfunctie. De huidige loop dateert dan ook uit de Middeleeuwen toen deze werd vastgelegd door bedijking.

De oeverwallen langs de Oude Rijn zijn relatief smal, maar hoog. Door hun hoge ligging en goede natuurlijke ontwatering werden ze in het verleden door de mens als woongebied uitgekozen. . Vrijwel alle oudere dorpen in dit gebied zijn op stroomruggen ontstaan; ook de verbindingswegen lopen er over. Bovendien zijn stroomruggen geschikt voor allerlei vormen van landbouw.

Vanaf de 14^e eeuw tot ver in de 18^e eeuw werd langs de Oude Rijn klei afgegraven voor de Woerdense dakpanovens.¹⁶ Grootschalige afgravingen van klei, maar ook van turf, vonden in de 17^e eeuw plaats. Of ter plaatse van het plangebied ook kleiwinning heeft plaats gevonden, is niet bekend. Gezien de geringe omvang van het plangebied en de aanwezigheid van bebouwing is de AHN niet bruikbaar.

Op de Bodemkaart van Nederland is het bodemtype van het plangebied kalkloze poldervaaggronden. Deze gronden bestaan uit zware klei en hebben een zwak humeuze toplaag van 10 tot 15 cm dik.¹⁷ In het plangebied zal de bodem door de bouw van het winkelpand verstoord zijn geraakt.

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Bron	Omschrijving
Archeologische verwachtings- en advieskaart voormalige gemeente Bodegraven (afb.6)	Hoge verwachting voor Romeinse tijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd en middelhoge verwachting voor Bronstijd en IJzertijd.
Cultuurhistorische waardenkaart provincie Zuid-Holland waarnemingen ARCHISII (Archeologisch Informatie Systeem)	Hoge trefkans op archeologische sporen vanaf de Bronstijd/IJzertijd/Romeinse tijd.
onderzoeksmeldingen ARCHISII	57650, 400222, 404867 7329, 12716, 13994, 15700, 21344, 44225, 46301, 46800

Volgens de CHS (Cultuurhistorische Hoofdstructuur) geldt er voor het plangebied een hoge trefkans op archeologische sporen uit de Bronstijd/IJzertijd/Romeinse tijd. De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de voormalige gemeente Bodegraven geeft voor het plangebied een hoge verwachting voor de Romeinse tijd, Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd en een middelhoge verwachting voor de Bronstijd en IJzertijd. Deze verwachtingswaarden gelden voor de zuidelijke oever van de Oude Rijn.

De ligging van deze waarden is weergegeven in afb. 6.

Onderzoeksmelding 12716 en waarneming 400222

Op ongeveer 50 m ten noorden van het plangebied is aan de Havendijk 6-8 in 2005 een booronderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn van 1,5 tot 3,5 m –mv roodbakkende aardewerkscherven uit de Late Middeleeuwen aangetroffen. Hieruit werd geconcludeerd dat de sloop van de voormalige woningen archeologisch moest worden begeleid en dat daarna een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd moest worden. De archeologische begeleiding en het proefsleuvenonderzoek hebben (nog) niet plaatsgevonden.

Onderzoeksmelding 44225

Op ongeveer 50 m ten noorden van het plangebied is de Oude Rijn door middel van duikinspecties onderzocht op het voorkomen van archeologische resten. Ter hoogte van Nieuwerbrug zijn hierbij geen archeologische resten gevonden.

¹⁶ Haartsen 2009.

¹⁷ Stichting voor Bodemkartering 1969.

Onderzoeksmelding 15700 en waarneming 404867

In 2005 is een groot gebied ten zuiden van de kern van Nieuwerbrug onderzocht door middel van een booronderzoek.¹⁸ In het noorden van het onderzochte gebied is door middel van een karterend booronderzoek getracht om de ligging van de Romeinse Limesweg te traceren. De Romeinse Limesweg liep naar verwachting over de zuidelijke oever van de Oude Rijn en wordt gekenmerkt door een verstevigde grindbaan.

Tijdens het karterende booronderzoek is een kaart gemaakt met het grindgehalte per boring. De onderzoekers concluderen hieruit dat de Romeinse Limesweg ongeveer 50 m ten zuiden van het plangebied liep, ter hoogte van de Gravin Jacobastraat. Ten noorden van de vermoedelijke locatie van de Limesweg zijn geulafzettingen van de Oude Rijn aangetroffen. Tijdens het bureau- en booronderzoek is langs de Korte Waarder een boerderij uit de Nieuwe tijd B en C gevonden.

Onderzoeksmelding 13999

Op ongeveer 163 meter ten noordoosten van het plangebied is een booronderzoek uitgevoerd op de locatie De Bree 13. De locatie bleek op de restgeul van de Oude Rijn te liggen en de bodemopbouw bestond uit klei op zand. De bodem is tot 1,7 m –mv omgewerkt en daarom is de locatie vrijgegeven voor de voorgenomen werkzaamheden.

Onderzoeksmelding 21344

Op ongeveer 220 m ten oosten van het plangebied is in 2007 aan de Korte Waarder 17 een booronderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn geen archeologische waarden aangetroffen en het plangebied is dan ook vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Onderzoeksmeldingen 46301 en 46800

Op 370 m en 500 m ten noordoosten van het plangebied zijn twee booronderzoeken uitgevoerd. Op beide locaties bleek de bodem tot ongeveer 1 m –mv te zijn omgewerkt. Daaronder is een bodemopbouw van oever-op beddingafzettingen aangetroffen. Omdat op beide locaties geen archeologische waarden zijn aangetroffen is er geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Onderzoeksmelding 7329 en waarneming 57650

Op de locatie Weiland 42a, ongeveer 430 m ten noordwesten van het plangebied, is in 2004 een booronderzoek uitgevoerd. De bovengrond was een omgewerkt pakket met daarin fragmenten aardewerk uit de 13^e tot de 18^e eeuw. In dit pakket zijn eveneens fragmenten steenkool en plastic aangetroffen. Daarom is dit pakket waarschijnlijk recentelijk omgewerkt en verstoord geraakt. De locatie is daarom vrijgegeven.

4.5 Gespecificeerde verwachting (LS05)

In het hele plangebied kunnen archeologisch resten voorkomen uit de Bronstijd tot en met de Late Middeleeuwen in of in de top van de oeverafzettingen van de Oude Rijn tot 1 m –mv. De resten van de Romeinse Limesweg worden ten zuiden van het plangebied verwacht. Er geldt een lage verwachting voor resten uit de Nieuwe tijd omdat het plangebied op kaarten vanaf 1687 is weergegeven als weiland.

Alle verwachte archeologische resten zijn waarschijnlijk verstoord geraakt door de bouw van de supermarkt. De bodem is bij de bouw van de supermarkt tot 90 cm –mv grotendeels vergraven.

¹⁸ De Kort 2005.

5 Conclusies

De in de Inleiding gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig en, zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard, datering en waardestelling hiervan?

De archeologische waarden in het plangebied zullen tot 80 cm –mv verstoord zijn geraakt. Binnen de verstoringsdiepte (75 cm –mv) zijn er geen aanwijzingen voor intact archeologische waarden.

In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?

Omdat de potentiële archeologische waarden tot 80 cm –mv verstoord zijn geraakt door de bouw van de supermarkt zullen bij de realisatie van de geplande bodemingreep (75 cm –mv) geen archeologische waarden verstoord worden.

Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Planaanpassing is niet noodzakelijk omdat er geen diepere bodemverstoring zal plaatsvinden.

Indien de eventuele archeologische waarden niet kunnen worden behouden: Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

In het plangebied is geen vervolgonderzoek nodig om de geplande bouwwerkzaamheden uit te voeren.

6 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A & E. Stouthamer**, 2001: *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen.
- De Boer, A.G. & F.J.G. Van der Heijden**, 2003: *Oegstgeest-Rijnfront, Inventariserend Archeologisch Onderzoek: Bureauonderzoek en IVO-fase 1 en 2*. Bunschoten (ADC Rapport 184).
- Bureau Militaire verkenningen**, 1875-1925: *Bonnekaart, Bodegraven, Blad 443, schaal 1:25.000*.
- Ten Cate, J. A. M., G. W. de Lange & G. C. van Maarleveld**, 1975: *Geomorfologische kaart van Nederland: schaal 1:50.000: Blad 31 Utrecht*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Haartsen, A.J.**, 2009: *Ontgonnen verleden, regiobeschrijvingen provincie Zuid Holland*.
- Kadaster**, 1811-1832: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Obdam, Noord-Holland, Sectie A, Blad 01*.
- De Kort, J.W.**, 2005: *Plangebied Woonuitbreiding bij de Dubbele Wiericke te Nieuwerbrug, gemeente Bodegraven; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en IVO*. Amsterdam (RAAP-rapport 1297).
- De Mulder, E.F.J., M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhof & Th.E. Wong** (red.), 2003: *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten (Geologie van Nederland deel 7).
- Stichting voor Bodemkartering**, 1969: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, Blad 31 West Utrecht*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Topografische Dienst Nederland**, 1949-1992: *Topografische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000*.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990: *Grote historische atlas van Nederland, 1:50.000, deel 1 West-Nederland 1839-1859*. Groningen.

Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl>
<http://www.kich.nl>
<http://www.watwaswaar.nl>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

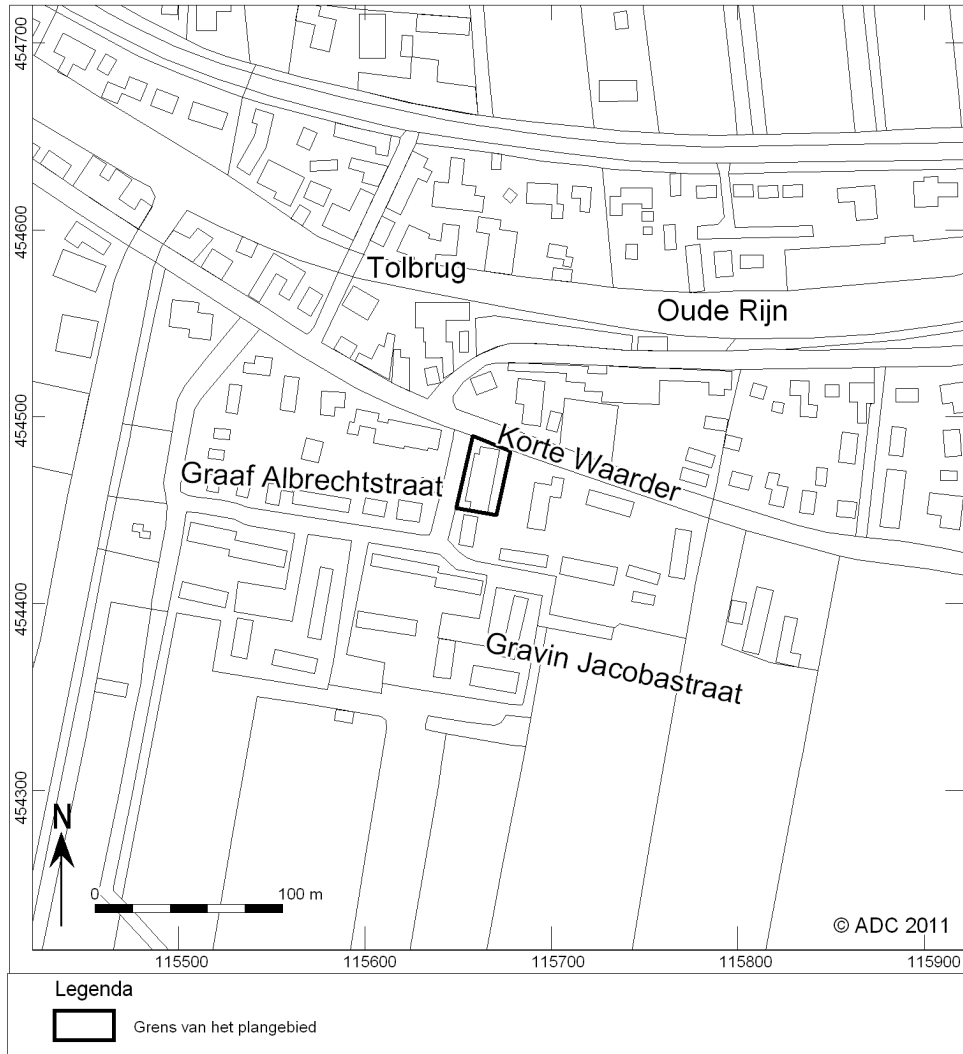
Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 De bouwplannen
Afb. 4 Het plangebied (zwarte ster) op de Kaart van Douw en Broekhuizen uit 1687
Afb. 5 Het plangebied op de Bonnekaart van 1875
Afb. 6 Verwachtings- en Beleidsadvieskaart voormalige gemeente Bodegraven, ARCHIS-meldingen

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

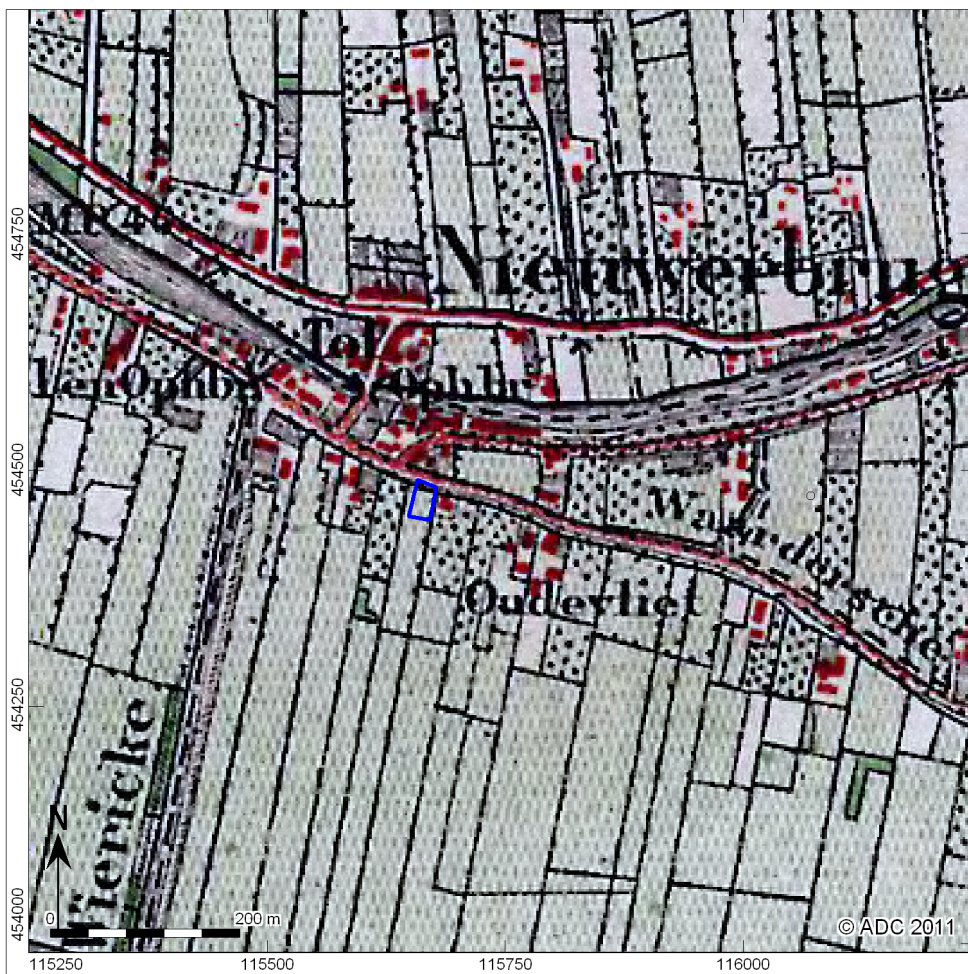
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 De bouwplannen (Bron: Arco Architecten B.V).

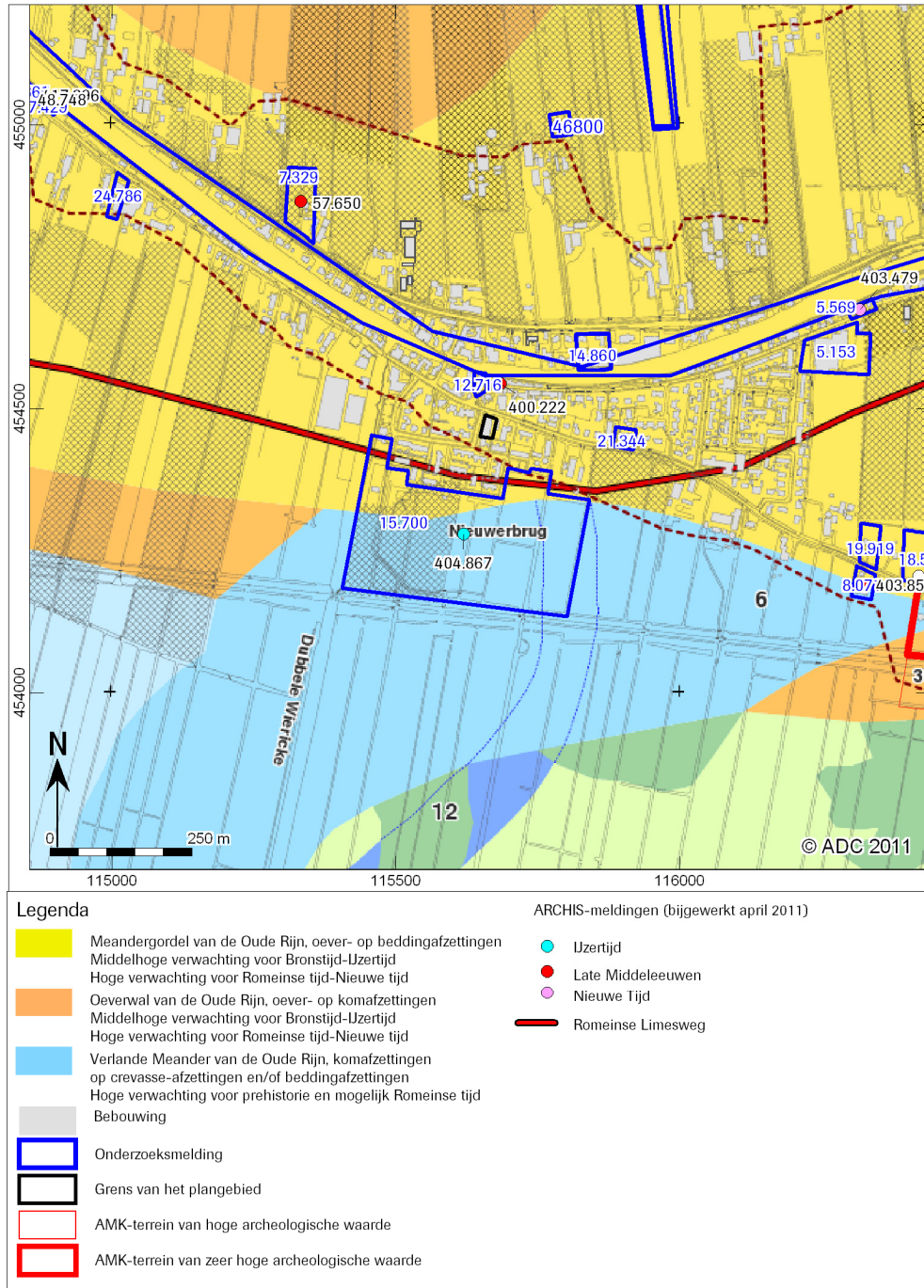

Afb. 4 Het plangebied (zwarte ster) op de Kaart van Douw en Broekhuisen uit 1687

Afb. 5 Het plangebied (in blauw) op de Bonnekaart van 1875

Afb. 6 Verwachtings- en Beleidsadvieskaart voormalige gemeente Bodegraven, ARCHIS-meldingen

Bijlage 1 Bouwtekening

